

**АРХІТЕКТУРА ЛЬВОВА У МИСТЕЦЬКОМУ СЕГМЕНТІ  
КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ АВСТРО-УГОРЩИНИ:  
кінець XIX – початок XX ст.**

**Мета роботи.** Проаналізувати культурну політику Австро-Угорщини в мистецькому сегменті на прикладі розвитку архітектури Львова кінця XIX – початку XX століття. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні загальнонаукових методів аналізу та синтезу, спеціальних культурологічного, аксіологічного та компаративного методів, а саме: пізнання цінностей певної культурної спільноти у їх зв'язку з предметною реальністю, дослідження змін у культурі в результаті міжкультурних контактів. **Наукова новизна** роботи полягає в застосуванні системного підходу у виборі критеріїв оцінки культурної політики. У якості критерію ми запропонували результативність культурної політики. Критерієм результативності культурної політики у сфері мистецтва є: 1) доступність творів мистецтва; 2) можливість активно займатися творчістю. **Висновки.** Культурна політика офіційного Відня в мистецькому сегменті архітектури через державні та громадські інституції (архітектурний відділ Львівської політехніки, міністерства та приватні фірми, тематичні виставки, видання) сприяли культурному обміну, поширенню нових знань та технологій, що формувало соціальні передумови для вагомих суспільних трансформацій. Львів розвивався у загальноєвропейському руслі, збагачувався завдяки мобільності в Австро-Угорщині та на цьому ґрунті створив своє неповторне архітектурне середовище.

**Ключові слова:** Львів, Лемберг, Австро-Угорщина, модерн, культурна політика.

*Барандій Артем Юрьевич, аспирант Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств*

**Архитектура Львова в сегменте искусства культурной политики Австро-Венгрии: конец XIX – начало XX вв.**

**Цель работы.** Проанализировать культурную политику Австро-Венгрии в художественном сегменте на примере развития архитектуры Львова конца XIX – начала XX века. **Методология** заключается в применении общенаучных методов анализа и синтеза, специальных культурологического, аксиологического и сравнительного методов, а именно: познание ценностей определенной культурной общности в их связи с предметной реальностью, исследование изменений в культуре в результате межкультурных контактов. **Научная новизна** работы заключается в применении системного подхода в выборе критериев оценки культурной политики. В качестве критерия мы предложили результативность культурной политики. Критерием результативности культурной политики в сфере искусства является: 1) доступность произведений искусства; 2) возможность активно заниматься творчеством. **Выводы.** Культурная политика официальной Вены в художественном сегменте архитектуры через государственные и общественные институты (архитектурный отдел Львовской политехники, министерства и частные фирмы, тематические выставки, издания) способствовала культурному обмену, распространению новых знаний и технологий, формировала социальные предпосылки для значительных общественных трансформаций. Львов развивался в общеевропейском русле, обогащался благодаря мобильности в Австро-Венгрии и на этой почве создал свою неповторимую архитектурную среду.

**Ключевые слова:** Львов, Лемберг, Австро-Венгрия, модерн, культурная политика.

*Barandiy Artem, postgraduate of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts*

**Architecture of Lviv in the artistic segment of cultural policy of Austria-Hungary: late XIX – early XX century**

**The purpose** of the work is to study the cultural policy of Austria-Hungary in the artistic segment through the example of architecture of Lviv of late XIX – early XX century. The **methodology** consists in applying scientific methods of analysis and synthesis, and specific cultural axiological and comparative methods, namely the knowledge of values of a certain cultural community and its connection with the subject reality and study of changes in the culture as a result of cross-cultural contacts. **Scientific novelty** of the work is the use of systematic approach for the selection of criteria of cultural policy evaluation. As a criterion we suggested an efficiency of cultural policies. The criterion of efficiency of cultural policy in arts is: 1) the availability of art works and 2) the possibility of active creative work. **Conclusions.** Cultural policy of official Vienna in the artistic segment – architecture through state and public institutions such as the architectural department of the Lviv Polytechnic, ministries and private firms, exhibitions, and publications – promoted cultural exchange, dissemination of new knowledge and technologies that formed the social conditions for important social transformations. Lviv developed in line with the Europe, enriched thanks to the mobility in Austria-Hungary and on this basis has created its own unique architectural environment.

**Keywords:** Lviv, Lemberg, Austria-Hungary, modern, cultural policy.

Актуальність теми дослідження. На початку XXI століття посилюється інтерес до моделювання культурної політики у полікультурних суспільствах, що викликано посиленням децентралізованих настрів у багатьох країнах світу. Актуальним стає звернення до історії цього питання.

Мета дослідження – проаналізувати культурну політику Австро-Угорщини в мистецькому сегменті на прикладі розвитку архітектури Львова кінця XIX – початку XX століття.

Окресленню поняття «культурна політика» торкалися такі автори, як Ч. Лендрі, Ф. Матарасо [9], М. Пахтер [10], Д. Адамс, А. Голдбард [16], М. д'Анджело [15], А. Гірард [14]. Г. Вестхейм [3] та ін. У їх працях висвітлюється специфіка культурної політики в Західних країнах другої половини XX століття, але відсутня складова досвіду Центрально-Східної Європи. М. Пахтер і Ч. Лендрі [10] пропонують свою класифікацію культурної політики, їх поділ ґрунтується на оцінці характеру інструментального потенціалу культури. В концепції М. Драгічевіч-Шешич [5], яка в якості критерію моделей розглядає, з одного боку, характер політичного устрою держави, а з іншого – місце держави та інших суб'єктів у реалізації культурної політики. Запропонована М. Драгічевіч-Шешич модель ліберальної культурної політики, однак, не містить аналізу ролі держави.

Архітектуру Львова кін. XIX – поч. XX ст. через діяльність архітектурного відділу Львівської політехніки розглядали Б.С. Черкес [13], М. Л. Долинська [4], Т. М. Клименюк [7], Б. С. Посацький [11], М. В. Бевз [1], Ю. О. Бірюльов [2], С. М. Лінда [8] та ін. Їх доробок присвячений сецесійній архітектурі Львова доби модерну у взаємозв'язку з діяльністю Львівської політехніки. Однак безпосередній вплив Австро-Угорщини розглянуто фрагментарно.

Виклад основного матеріалу. Найбільш розповсюдженим являється визначення культурної політики як політики у сфері культури, духовного життя, розрахованої на свідомість, підтримання і покращення умов діяльності представників культури і мистецтва, пропаганду і розповсюдження культурних досягнень, доручення до культури широких мас населення. Даний підхід можна визначити як абстрактно-теоретичне дослідження культурної політики. Сутність його заключається в моделюванні ідеальних схем і визначаючих принципів формування культурної політики. В рамках даного підходу культурна політика визначається як напрям політики держави, пов'язаної з плануванням, проектуванням, реалізацією і забезпеченням культурного життя держави і суспільства [6,197–198].

С. С. Загребін вважає найбільш продуктивним системний підхід, в основі якого конкретно-історичний принцип вивчення культурної політики. Культурна політика розглядається як реальна система відносин суб'єктів і об'єктів культурного простору. Ця система заходів здійснюється різними підрозділами державного бюрократичного апарату через заклади культури і мистецтв. Вона спрямована на трансформацію структури і змісту національної культури відповідно до політико-економічної моделі суспільства. Культурну політику держави визначають два фактори: 1) тип суспільного устрою, заснований на приватній власності; 2) форма організації влади [6,198].

Для аналізу історичної динаміки культурної політики обрано Східну Галичину періоду Австро-Угорського панування, місто Львів, яке в період кінця XIX – поч. XX століття мало назву Лемберг. Саме в цей період наглядно було реалізовано принципи культурної політики у полікультурному суспільстві багатонаціональної імперії, коли світ вступив в епоху глобалізації.

Системний підхід дав змогу реалізувати вивчення культурної політики як цілісного феномена. Проаналізовано основні сегменти культурного простору, такі як: – сфера народної освіти; – засоби масової комунікації; – інститути громадянського суспільства; – релігійні відносини.

Названі сегменти культурного простору вивчалися як об'єкти культурної політики, тобто як ті сфери культури, на які була спрямована управлінська активність основних суб'єктів культурної політики: адміністративних установ, міністерств і відомств [6,198].

У II пол. XIX ст. були закладені фундаментальні основи для розвитку модерну, в якому були переосмислені на вищому рівні принципи архітектури історизму. Архітектура Львова доби історизму розвивалася під впливами внутрішніх і зовнішніх факторів. Внутрішніми факторами впливу виявлено такі: столичний статус міста і надання Львову права самоврядування, курс на розвиток міста як адміністративного, культурного і фінансового центру Галичини, полінаціональний склад населення, високий рівень економічного розвитку, містобудівельні фактори, а також власна багата архітектурна спадщина. До зовнішніх факторів впливу належать такі: подальша адміністративна і культурна залежність від Відня, впливи передових європейських шкіл [8].

Якщо порівняти основні тенденції розвитку архітектури періоду історизму у Львові і передових європейських тенденцій того часу, то виявиться:

– етапи розвитку архітектури доби історизму у Львові послідовно співпадають з етапами розвитку європейської архітектури;

– хронологічно ці етапи розвитку відставали від передових європейських країн, проте характерною була тенденція до зменшення хронологічної різниці (відставання спостерігалось у середньому на 30-20 років на етапі раннього історизму, на 12-10 – на етапі зрілого і на 5-3 – на етапі пізнього);

– у процесі свого розвитку львівський історизм асимілював регіональні традиції будівництва, що спричинило формування національних стильових спрямувань і самобутньої архітектурної школи [8].

Друга половина XIX століття характеризується процесом формування незалежних архітектурних середовищ Львова і Кракова, цьому сприяла Галицька автономія, створена у 60-ті роки. Саме завдяки цій автономії Львів і Краків стали осередками народного життя, в тому числі мистецького. Обидва міста стали розвиватись не тільки в певному симбіозі, а й в опозиції. Цей факт визначив також відмінності в ситуації архітектурних середовищ обох міст, хоча епоха зрілого і пізнього історизму залишила в Кракові і у Львові багато урбаністичних ансамблів, які мають подібний стильовий декор і споріднене естетичне походження. Ці подібності виникли в результаті уніфікованої ролі Габсбурзької монархії у таких вимірах: політичному, економічному, правовому, суспільному й естетичному [12, 84].

Львів як адміністративний та фінансовий центр найбільшої австрійської провінції в другій половині XIX ст. увійшов у фазу великоміського розвитку. Розбудова міст спиралася на міське архітектурне середовище. В 1872 році у Львові відкрито естетично єдиний на той час на польських землях відділ архітектури місцевої Політехніки, що відіграло основну роль у формуванні міст. Першим довголітнім професором того відділу був Юліан Захаревич, надзвичайний архітектор зрілого львівського історизму. Захаревич, 1837 року народження, після студій у Віденській політехніці довгий час працював у Дирекції генеральної залізниці у Відні. До Львова він прямо переніс досвід віденської архітектури 60-х і початку 70-х років, тобто на галицькому ґрунті став пропагандистом та інтерпретатором зрілого історизму з часів великих дискусій над формою віденської Рінгштрассе. Захаревич був автором цілого ряду монументальних споруд у місті, в тому числі, і самого будинку Політехніки (1873-1877) і садиби Галицької ошадної каси (1888-1891). Обидві престижні споруди своїми архітектурними формами символізували тісні зв'язки між Віднем і Львовом. Ю.Захаревич свідомо застосував при вирішенні головного ризаліту Львівської політехніки – ризаліт Технічної вищої школи на Карлспляці, який був побудований на півсторіччя раніше. Захаревич не тільки прищепив на львівський ґрунт естетику віденського історизму, а й передав її канони багатьом своїм учням. У тому ж дусі розвивалась творчість великої групи випускників Львівської політехніки. Характерним є те, що відкриття відділу архітектури у Львівській політехніці практично знімало львівських студентів зі списків слухачів Баушوله при Карлспляці (Baushule am Karlplatz) [8,84].

Стиль модерн як вияв нової естетики заявив про себе вагомо у 1890-х роках. Новий стилістичний напрямок виступав проти конформіського спрямування і претензійної пишноти, культивованої адептами і наслідувачами історичних стилів, впливів і запозичень, що продукували вторинність, шаблонність й убогість за мистецькими вартостями архітектуру, пластичне й ужиткове мистецтво [12,100].

Стиль модерн входить до великого світового мистецького процесу, кожна з країн внесла свої досягнення чи то в інтернаціональному, чи то в національному аспектах.

«Відокремлення» («Secession») народилося 1897 року в столиці Австро-Угорської імперії. Прихильниками й симпатиками стилю модерн були славні австрійські архітектори Отто Вагнер, Йозеф Марія Ольбрех, Йозеф Говман і Адольф Лоос, відомий маляр Густав Клімт, який і був засновником і президентом об'єднання «Віденського Сецесіону» (1897-1905) [12,101].

Архітектурні, малярські, декоративні й ужиткові твори австрійських митців ґрунтувалися на космополітичних тенденціях. Провідники ідеології монархії на Дунаї неприхильно ставилися, як і в інших існуючих імперіях, до прояву національних традицій у мистецтві. Виняток в Австро-Угорській імперії мали угорці і чехи, котрі творили свої національні варіанти стилю модерн, оперті на численні запозичення з фольклору [13,102].

Більшість дослідників стилю модерн сходиться на тому, що архітектори не творили нових принципів об'ємно-просторового вирішення, а застосовували передусім декорації. Тому митці широко використовували метал, що переживав тоді мистецький бум, скло, камінь, кераміку, плитку, які набули нового значення і мистецького образу. Окремі з будівничих Європи трактували архітектурні об'єми як своєрідне поєднання внутрішнього простору, їх мальовничої гри, асиметрію і застосування різних за окресленням віконних і дверних отворів [12,105].

Іншою характерною прикметою львівського архітектурного середовища була присутність багатьох видатних польських архітекторів з пруської окупації. В часи Культуркамфу (культурної війни) архітектори пруської окупації були позбавлені можливості фахового розвитку у Великопольщі та Примор'ї, тому шукали свого шансу у Львові. Внаслідок цього, крім архітекторів, вихованих у Львові і Відні, працювали над Полтвою і визначні архітектори Берлінської школи: Юліан Гохгербер (міський

архітектор), Мацей Морачевський і Зигмунт Горголевський. Гохгербер у своєму муніципальному до-робку міста Львова в «класичному берлінському» стилі має найбільш престижну реалізацію: споруду Галицького крайового сейму (1876-1931) – загальновизнаного як приклад реалізації «австрійських зразків» у Львові [12,85].

У період автономії Львова держава мала можливість давати замовлення польським архітекторам, і ця можливість притягала до Львова архітекторів і з Кракова. Феліксу Ксеунжарському, що походив з Кракова, було довірено будівництво будинку Львівського намісництва, яке було реалізоване в 1876-1880 рр. У цій й архітектурі можна зауважити відгомін відомої композиції Робертгоф при Унтере Доннауштрассе у Відні проекту Едуарда фон дер Нілла і Августа Сіккард фон Сіккарсбурга. Серед краків'ян, які на постійно переїхали до Львова, варто, між іншим, звернути увагу на Владислава Рауша, який в 1877-1882 рр. студіював архітектуру у Віденській політехніці під керівництвом Генріха фон Ферстля. Рауш є автором необарокового палацу Дукіновських на вулиці Мохнацького, 42 (Драгоманова). На львівському середовищі не відбилися краківські впливи. Він ще з кінця XVIII століття був пов'язаний, в тому числі в галузі архітектури, зі столицею габсбурзької монархії – Віднем. Це було пов'язано з вирішальною роллю державного меценатства у творенні нової інфраструктури столиці Галичини. Велике значення в розбудові міста відіграли значні скупчення численних галицьких господарських інституцій, а також, зокрема, численніший, ніж у Кракові, середній клас.

На зламі віків забудова міст характеризувались великим розмахом великоміського масштабу. Львів мав приблизно 160 тисяч жителів, до яких щороку прибувало приблизно 200 нових будинків. Монументальна і житлова архітектура 90-х років, по суті, орієнтувалась безпосередньо на Відень. На території столиці Галичини також працювали віденські архітектори. Характерно є те, що на відміну від ситуації, яка панувала у період до автономний, всі замовлення, одержані ними на території Львова, були перш за все приватні, не державні. Так, відома віденська архітектурна фірма «Фердинанд Фельнер і Герман Гельмер» збудували престижний будинок Addelsnationalcasino казино в 1897-1898 рр. на вулиці Міцкевича, 6. Цей будинок є прикладом помпезного неовіденського бароко, перенесеного на львівський ґрунт, який дуже радо сприймав австрійські архітектурні традиції першої половини XVIII століття. Доказом популярності такого типу архітектури у Львові ще напередодні Першої світової війни є монументальний будинок Авеню» на розі площі Міцкевича 6-7 і вулиці Коперника з 1908-1910 років, за проектом віденця Карла Мауредера. «Фельнер і Гельмер» у 1901 році зреалізували ще одну споруду на площі Міцкевича, люксовий «Готель Жорж» – з характерним для цих архітекторів пізньоісторичним стилем.

Віденські архітектори другої половини XIX століття пробували свої сили у львівських архітектурних конкурсах, однак без особливих успіхів. Прикладом цього є участь молодого Отто Вагнера у конкурсі на споруду Галицького крайового сейму у Львові. Класицистичний проект Вагнера, виконаний в 1876 році, не отримав визнання журі [12,86].

Після 1900 року Львів переживає період свого розквіту, як столиця найбільшого королівства імперії. Стихийний ріст, який опирався на швидко дозріваючі капіталістичні відносини, надавав місту характеру космополітичної метрополії, яка дуже радо асимілювала всякі навиви, які надходили з Відня. На передодні 1914 року львівське архітектурне середовище вже становило сильний і кристалізований осередок раннього модернізму. Для його формування важливу роль відіграв симбіоз між політехнікою і потребами метрополії, що стихійно розвивалась. Залізобетон тут використовувався з більшим розмахом, ніж в Кракові. Львів в цей період міг претендувати на першість у впровадженні новітніх для галицької архітектури технічних рішень.

Залежність архітектури від Відня після 1900 року значно сильніша, ніж у Кракові, мала посередній характер. Це яскраво помітно у архітектурі сецесійного Львова. Хоч перші твори львівської сецесії (пасаж Міколяш, новий залізничний вокзал, дім доктора Сегала) мають більш універсальний характер, вже потім у Львові проявляються виразні впливи Отто Вагнера. Сецесія проникла перш за все в архітектуру житлову, як і в масову, часто в банальному вигляді [12,87].

У менш штампованій формі розповсюджує сецесію Іван Левинський, який серед численних архітекторів і будівничих, що творили в ті часи сецесійну житлову архітектуру Львова, займав особливе місце.

І. Левинський – професор Львівської політехніки і співпрацівник Юліана Зараревича – був одночасно власником великої проектно-будівельної фірми, в якій на початку минулого століття працювала велика група видатних львівських архітекторів молодого покоління. В 1904-1908 рр. Левинський зреалізував такі архітектурні житлові ансамблі на вулицях: Асника (Богомольця), 3-7, 8, 9,11; Жомагалічув (Павлова), 1, 3, 4; Котовського, 8,8-а, 10, 10-а; Личаківська, 70; Кохановського (Левицького), 10-16; Дверницького (Мушака), 4 [12, 87].

Ще в 1894 році у зв'язку з Регіональною виставкою у Львові професор політехніки Максиміліан Люле збудував у саду Політехніки перший залізобетонний місток. Тюльє та інші інженери львівської школи збудували в наступних роках у Галичині багато цікавих мостових конструкцій та інженерних споруд [12, 87].

У 1910 р. було організовано виставку польської архітектури, яка стверджувала плюралізм і яскраву багатоманітність творчості тамтешнього середовища. Поміж триваючого історизму і «закомп'яньського» напрямку, що шукав творення національного стилю в інтерпретації народної архітектури, репрезентований також модернізм, найвидатнішим представником якого був Роман Фелінський [12, 90].

Українсько-австрійські культурні взаємини значною мірою прослідковуються в «кам'яному літописі» архітектурного середовища. Адекватно відображена соціально-політична, економічна ситуація, рівень мистецького життя тих часів. Факт меншої центрованості імперії з 1876 року, коли всю територію Галичини було підпорядковано наміснику у Львові, допускав виникнення особливих рис в архітектурному середовищі, де плеяда здобутих працювала над виникненням локальних характерних особливостей, які згодом використовувались у народному модерні [12, 108].

Висновки. Культурна політика офіційного Відня в мистецькому сегменті архітектурі, хоч і не ставила собі за мету розвиток регіонів у національному руслі, але через державні та громадські інституції (архітектурний відділ Львівської політехніки, міністерства та приватні фірми, тематичні виставки, видання) сприяла культурному обміну, поширенню нових знань та технологій, що формувало соціальні передумови для вагомих суспільних трансформацій. Львів розвивався у загальноєвропейському руслі, збагачувався завдяки мобільності в Австро-Угорщині і на цьому ґрунті створив своє неповторне архітектурне середовище. Дослідження не є завершене, але можна констатувати, що визначаючим елементом у суспільній корисності культурної політики є ступінь орієнтації державної політики на все суспільство – у даному випадку йдеться про культурний вплив Відня на усі національні регіони імперії.

#### Література

1. Бевз М. Урбаністичні трансформації центральної частини міста Львова у XIX–XX ст. / М. Бевз // Архітектура Галичини XIX–XX століть. – Львів: ДУ „Львівська політехніка”, 1994. – С. 51–68.
2. Бірюльов Ю. О. Мистецтво Львівської сецесії / Ю. О. Бірюльов. – Львів: Центр Європи, 2005. – 184 с.
3. Вестхейм Г. Инструментальная культурная политика в скандинавских странах: критический исторический взгляд / Г. Вестхейм // Экология культуры: Информ. бюллетень. – 2002. – № 1. – С. 258–259.
4. Долинська М. Львів: простір і мешканці: (історико-урбаністичний нарис) / М. Долинська. – Л.: Видавництво Українського Католицького ун-ту, 2006. – 92 с.
5. Драгичевич-Шешич, М. Культура: менеджмент, анимация, маркетинг: пер. с сербско-хорват. / М. Драгичевич-Шешич, Б. Стойкович. – Новосибирск: Тигра, 2000. – 227 с.
6. Загребин С.С. Проблема изучения культурной политики в динамике исторического развития: опыт историко-культурологического анализа / С. С. Загребин // Фундаментальные проблемы культурологии: ТОМ VII: Культурное многообразие: теории и стратегии / Отв. Редактор Д. Л. Спивак. – М., СПб.: Новый хронограф, Эйдос, 2009. – С. 197–204.
7. Клименюк Т. М. Архітектурні обміри та інвентаризація пам'ятників: навч. посіб. / Т. М. Клименюк, Х. С. Бойко; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 173 с.
8. Лінда С. М. Стилiстичні та архітектурно-композиційні аспекти розвитку архітектури Львова періоду історизму у XIX – поч. XX.: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури: спец. 18.00.01 «теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» / С. М. Лінда. – Львів, 1999. – 20 с.
9. Матарассо Ф. Как удержать равновесие? Двадцать одна стратегическая дилемма культурной политики / Ф. Матарассо, Ч. Лэндри // Культурная политика в Европе: выбор стратегии и ориентиры. – М.: Либерия, 2002. – С. 123–148.
10. Пахтер М. Культура на перепутье. Культура и культурные институты в XXI веке: пер. с англ. М. Гнедовского / М. Пахтер, Ч. Лендри. – М.: Классика-XXI, 2003. – 96 с.
11. Посацький Б. С. Простір міста і міська культура (на зламі XX – XXI ст.): Моногр. / Б. С. Посацький; Нац. ун-т "Львів. політехніка". – Л., 2007. – 206 с.
12. Українсько-австрійські культурні взаємини другої половини XIX -початку XX століття / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України; голов. ред. О. Федорук. – К.: Чернівці, 1999. – 360 с.
13. Черкес Б. С. Вступ. Звідки і куди: Архітектура Галичини XIX – XX століть / Б. С. Черкес. – Львів: Архітектура Галичини XIX – XX ст.: Вибрані матеріали міжнар. симпозіуму 24 – 27 травня, присвяченого 150-річчю заснування Держ. університету "Львівська політехніка", 1996. – С. 19 – 40.
14. Girard A. Cultural Development: experiences and policies / A. Girard, G. Gentil. – Paris: UNESCO, 1983. – 145 p.

15. D'Angelo M. Cultural policies in Europe: A comparative approach / M. D'Angelo, P.Vesperini. – Strasburg, 1998. – 223 p.
16. Adams D. Basic Concepts: Modes and Means of Cultural Policy-Making (1995, 1986) [Електронний ресурс] / D. Adams, A. Goldbard // Copyright The Institute for Cultural Democracy. – 1995. – Режим доступу: <http://www.wxcd.org/policy/concepts.html>.

#### References

1. Bezv M. (1994) Urban transformation of downtown city in the nineteenth and twentieth centuries. Lviv: Lvivska politehnika [in Ukrainian].
2. Biryulov Y.O.(2005) Lviv: Art Nouveau Lviv: Centr Evropu.[in Ukrainian].
3. Vestheim G. (2002) Instrumental cultural policy in the Nordic countries: a critical historical perspective. Informat. Biluten, 1 , 258–259 [in Russian].
4. Dolynska M. (2006) Lviv space and residents: (historic and urban sketch). Lviv: Vudavnuctvo ukrainskogo katoluckogo yniver.[in Ukrainian].
5. Dragicevic-Sheshich M. (2000) Culture: management, animation, marketing. Novosibirsk: Tigra[in Russian].
6. Zagrebin S.S. (2009) The problem of the study of cultural policy in the dynamics of historical development: Hôpitaux historical and cultural analysis. Fundamental Problems of Cultural Studies: Volume VII: Cultural diversity: theory and strategies D. L. Spivak. (Ed.). Moscow. Novyyi hronograf, Eydos [in Russian].
7. Klimenyuk T.N. (2012) Architectural measurements and inventory of monuments. Lviv: Vudavnuctvo Lvivska politehnika[in Ukrainian].
8. Linda S. M. (1999) Stylistic and architectural – kompozitsiini aspect of city architecture Historicism period in the nineteenth – early. XX. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv[in Ukrainian].
9. Matarasso F. (2002)How to keep the balance? Twenty-one strategic dilemma of cultural policy. Moskva: Izdatelstvo Liberia[in Russian].
10. Pahter M. (2003) Culture at the Crossroads. Culture and cultural institutions in the XXI century. (N. Grendovski, Trans) Moskva: klassika-XXI[in Russian].
11. Posatsky B. S. (2007) City space and urban culture (at the turn of XX – XXI century).Lviv[in Ukrainian].
12. Fedoruk O. (1999). Ukrainian-Austrian cultural relations of the second half XIX – early XX century. Kiïv Chernivci [in Ukrainian].
13. Cherkas B. S.(1996) Introduction. How and where: Architecture of Galicia XIX – XX centuries. Proceedings from intern. symposium, dedicated to the 150th anniversary of the State. University "Lviv Polytechnic"(pp. 19 – 40). Lviv [in Ukrainian].
14. Girard A. Cultural Development: experiences and policies / A. Girard, G. Gentil. – Paris: UNESCO, 1983. – 145 p.
15. D'Angelo M. Cultural policies in Europe: A comparative approach / M. D'Angelo, P.Vesperini. – Strasburg, 1998. – 223 p.
16. Adams D. Basic Concepts: Modes and Means of Cultural Policy-Making (1995, 1986) [Electronnyj resurs] / D. Adams, A. Goldbard // Copyright The Institute for Cultural Democracy. – 1995. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.wxcd.org/policy/concepts.html>.

*Стаття надійшла до редакції 22.11.2016 р.*